

Langdurige uitkomsten van systeemgerichte jeugdhulp

Een systematisch literatuuronderzoek naar het functioneren van kinderen, ouders en gezinnen bij einde van de hulp en bij follow-up momenten

Introductie

De afgelopen decennia is het aantal kinderen dat een vorm van jeugdhulp ontvangt wereldwijd aanzienlijk gestegen. Daarbij krijgt een hoog percentage van de gezinnen (cijfers variëren van 30 tot 94%) na een hulptraject opnieuw hulp. Naast de ernstige opvoed- en opgroeioproblemen spelen in deze gezinnen vaak meerdere problemen, bijvoorbeeld financiële stress, relatieproblemen of gezondheidsproblemen. De kwetsbaarheid van gezinnen verhoogt de kans op ontwikkelingsproblemen bij kinderen.

Systeemgerichte jeugdhulp richt zich op het versterken van gezinnen door ouders, kinderen en andere gezinsleden actief bij de zorg te betrekken. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat deze aanpak effectiever is dan kindgerichte zorg, met positieve resultaten op zowel het welzijn van kinderen als het functioneren van ouders en gezinnen. Dit literatuuronderzoek beoordeelt naast de kortetermijneffecten, ook de langeretermijneffecten van systeemgerichte jeugdhulp. Drie onderzoeksvragen stonden centraal:

1. Wat zijn de kortetermijneffecten van systeemgerichte jeugdhulp, gemeten tussen start en einde van de hulp?
2. In hoeverre blijven deze verbeteringen bestaan tijdens follow-upmetingen die plaatsvonden na afloop van de hulp?
3. Is er een significante verbetering in het functioneren van kinderen, ouders en gezinnen tussen de start van de hulp en follow-upmomenten?

Methodologie

Dit onderzoek volgde de PRISMA-richtlijnen (*Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses*) voor systematisch literatuuronderzoek. In drie wetenschappelijke databases (PsycINFO, Web of Science en ERIC) werden artikelen gezocht die na 2000 zijn gepubliceerd. Inclusiecriteria waren onder meer:

- Onderzoeken gericht op gezinnen met complexe opgroei- en opvoedproblematiek.
- Interventies met een systeemgerichte benadering.
- Metingen bij aanvang en einde van de hulp en tijdens follow-up momenten.

Na de screening bleven 26 artikelen over die voldeden aan de criteria. Deze 26 artikelen zijn meegenomen in dit onderzoek. De uitkomsten van deze onderzoeken werden systematisch geanalyseerd op basis van het aantal respondenten per onderzoek, duur van de hulp, welke vragenlijsten werden gebruikt per onderzoek, en resultaten van de vragenlijsten op de verschillende meetmomenten.

Resultaten

1. **Kortetermijneffecten:** In 24 van de 26 onderzoeken verbeterde het functioneren van kinderen aanzienlijk, met minder gedrags- en emotionele problemen bij einde van de hulp. Opvoedvaardigheden van ouders werden in zeven van de 26 onderzoeken gemeten en verbeterden in vijf van deze onderzoeken. Gezinsfunctioneren werd in dertien onderzoeken gemeten en verbeterde in negen van de dertien onderzoeken.
2. **Langeretermijneffecten:** Bij follow-upmomenten bleven de verbeteringen in de meeste gevallen behouden, met enkele uitzonderingen, zoals een toename van ouderlijke stress of afname van aanwezigheid op school bij de follow-upmomenten.

3. **Verbeteringen tussen start van de hulp en follow-upmomenten:** Tussen de start van de hulp en follow-up werden significante verbeteringen gezien in het functioneren van zowel kinderen, ouders als gezinnen.

De duur van de hulp had geen invloed op de gemeten uitkomsten van de hulp. Er waren dus geen betere of slechtere uitkomsten als de hulp korter of langer duurde. Ook de timing van de follow-upmomenten (korter of langer geleden na afloop van de hulp) had geen invloed op de gemeten uitkomsten.

Discussie

De resultaten tonen aan dat systeemgerichte jeugdhulp, ondanks de complexe problemen van gezinnen, aanzienlijke verbeteringen oplevert in het functioneren van kinderen, ouders en gezinnen op korte en langere termijn. De positieve uitkomsten hangen mogelijk mede samen met de systeemgerichte insteek, zoals ook is gebleken uit eerder onderzoek. Het is echter de vraag of we kunnen spreken van langetermijneffecten, omdat de meeste follow-up metingen binnen een jaar na einde van de hulp plaats vonden. Ook is niet altijd duidelijk of vervolghulp of nieuw opgestarte hulp na het hulptraject de resultaten beïnvloedde. Een ander opvallend punt is dat de minderheid van de onderzoeken het functioneren van ouders en gezin op de langere termijn in kaart bracht, ondanks de systeemgerichte insteek van de hulp. Tot slot werd in de meeste onderzoeken wel beschreven uit welke elementen de hulp bestond, maar werd niet in kaart gebracht welke van die elementen van invloed waren op de gemeten verbeteringen, met andere woorden; wat precies de effectieve elementen uit de hulp waren. Dit is een belangrijk thema voor vervolgonderzoek.

Conclusie

Systeemgerichte jeugdzorg leidt tot waardevolle kortetermijneffecten op het welzijn van kinderen, ouders en gezinnen. Deze effecten blijven in veel gevallen bestaan op de langere termijn. Om de duurzaamheid van de effecten van de jeugdhulp goed in kaart te brengen, is meer onderzoek met vervolgmetingen over meerdere jaren nodig.

Auteurs: Bernadette Janssen/**, Jolanda Mathijssen**, Hedwig van Bakel***

Verwijzingen:

* Sterk Huis, Postbus 10139, 5000 JC Tilburg; bernadettejanssen@sterkhuis.nl

** Tranzo Academische Werkplaats Jeugd, Tilburg University, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg

Referentie:

Janssen, B. M., Mathijssen, J. J., & Van Bakel, H. J. (2024, November). Enduring Outcomes of Family-focused Youth Care: A Systematic Review of Child, Parent and Family Functioning After Care and at Follow-up. In *Child & Youth Care Forum* (pp. 1-29). New York: Springer US.

Onderdeel van onderzoeksproject 'Hoe gaat het later?'

Dit literatuuronderzoek is onderdeel van onderzoeksproject 'Hoe gaat het later?'; een meerjarig onderzoek naar de ervaren effecten van specialistische jeugdhulp. Dit project is opgezet door Combinatie Jeugdzorg, Sterk Huis en Tilburg University (afdeling Tranzo), met medewerking van Koraal (locatie Maashorst) en Oosterpoort.

Het project 'Hoe gaat het later?' onderzoekt de ervaren effecten van gezinnen na de geboden hulpverlening bij einde en op meerdere momenten na afloop van de hulp. De resultaten van het onderzoek worden gebruikt om de hulp te verbeteren. Het onderzoeksproject startte met een uitgebreid literatuuronderzoek naar langdurige effecten van jeugdhulp. Bovenstaand artikel beschrijft de uitkomsten van het literatuuronderzoek.

Meer informatie over het meerjarig onderzoek 'Hoe gaat het later?' en de resultaten kun je lezen via <https://www.combinatiejeugdzorg.nl/nieuws/eerste-resultaten-gepubliceerd-onderzoek-hoe-gaat-het-later/>